

**MESTNA OBČINA
MURSKA SOBOTA
ŽUPAN**

Kardoševa 2, 9000 MURSKA SOBOTA

Številka: 141-0001/2022-2 (630)

Datum: 2. 6. 2022

MESTNEMU SVETU

ZADEVA: Predlog za obravnavo na 27. redni seji Mestnega sveta Mestne občine Murska Sobota

GRADIVO PRIPRAVIL: Mestna uprava, Oddelek za negospodarske dejavnosti

NASLOV: Predlog Akcijskega programa za invalide v Mestni občini Murska Sobota 2022 - 2030

**POROČEVALEC ali
POROČEVALCI:** Damjan Anželj, višji svetovalec za področje socialnega varstva in zdravstva, Branko Gornjec, predsednik Sveta za invalide pri MO Murska Sobota

**PRISTOJNO DELOVNO
TELO:** Odbor za družbene dejavnosti

PREDLOG SKLEPA:

Mestni svet Mestne občine Murska Sobota sprejme predlog Akcijskega programa za invalide v Mestni občini Murska Sobota 2022 – 2030.

Zoran Hobljaj, univ. dipl. prav.,
podžupan v začasnem opravljanju funkcije župana

PRILOGA:

- Akcijski program za invalide v Mestni občini Murska Sobota 2022 - 2030

MESTNA OBČINA MURSKA SOBOTA

Številka: 141-0001/2022-1 (630)

Datum: 18. 5. 2022

AKCIJSKI PROGRAM ZA INVALIDE V MESTNI OBČINI MURSKA SOBOTA 2022 – 2030

Na podlagi 21. člena Zakona o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 94/07 – UPB2, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 11/18 – ZSPDSLS-1, 30/18, 61/20 -ZIUZEOP-A in 80/20 - ZIUOOPE) in 3. člena Statuta mestne občine Murska Sobota (Uradni list RS, št. 23/07 – uradno prečiščeno besedilo, 49/10, 39/15 in 69/17) je Mestni svet Mestne občine Murska Sobota na _____ seji, dne _____, sprejel Akcijski program za invalide za obdobje 2022 – 2030.

I. UVOD

Mestna občina Murska Sobota se je k sprejetju in pripravi Akcijskega načrta za neodvisno življenje invalidov v Mestni občini Murska Sobota v obdobju od leta 2011 do 2015 zavzemala s pristopom k projektu »Občina po meri invalidov«. Mestna občina Murska Sobota si prizadeva za zagotavljanje čim bolj ugodnih razmer za vse občane in tudi za invalide, kar uresničuje z ustvarjanjem pogojev, ob upoštevanju in spoštovanju različnosti, za vse enake možnosti dostopa do skupnih dobrin, možnosti kvalitetnega bivanja in udeležbe v družbenem življenju občine. Mestni svet Mestne občine Murska Sobota je Akcijski načrt sprejel 15. septembra 2011. Po merilih Zveze delovnih invalidov Slovenije je naša občina izpolnila pogoje za pridobitev listine »Občina po meri invalidov«, ki ji je bila podeljena **4. 12. 2012. S pridobitvijo listine pa se aktivnosti ne zaključujejo.**

V skrbi za nadaljevanje izvajanja aktivnosti za neodvisno življenje invalidov v naši občini je sedaj pripravljen novi Akcijski program za invalide za obdobje 2022 - 2030. Prejšnji akcijski program za obdobje 2016 - 2021, ki je bil sprejet na mestnem svetu Mestne občine Murska Sobota dne 14. 4. 2016, se je v letu 2021 iztekel. Novi akcijski program je usklajen z Akcijskim programom za invalide, ki ga je sprejela Vlada Republike Slovenije dne 14. 10. 2021, prav tako za obdobje 2022 – 2030.

Država in lokalne skupnosti si morajo prizadevati in se zavzemati, da bodo sprejemale učinkovite in ustrezne ukrepe, s katerimi bo invalidom omogočeno doseganje in ohranjanje največje mogoče samostojnosti, telesne, duševne, socialne in poklicne zmožnosti ter polno vključenost in sodelovanje na vseh področjih življenja. Da je skrb za invalide res obsežna dokazujejo sprejeti zakoni na različnih področjih in sicer:

- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja,
- Zakon o izenačevanju možnosti invalidov,
- Zakon o delovnih razmerjih,
- Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov,
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju,
- Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb,
- Zakon o graditvi objektov,
- Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika,
- Zakon o invalidskih organizacijah idr.

Naj posebej navedemo še Konvencijo OZN o pravicah invalidov, ki govori o osmih načelih, na katerih temelji: spoštovanje, dostojanstvo in individualne avtonomije, nediskriminacija, polno in učinkovito sodelovanje in vključenost v družbo, spoštovanje različnosti in sprejemanje invalidnosti kot del človeške različnosti in človeškosti, enakost možnosti, dostopnost, enakost med moškimi in ženskami ter spoštovanje razvojnih sposobnosti invalidnih otrok ter spoštovanje pravice invalidnih otrok do ohranjanja njihove identitete. Načela in pravice ter dolžnosti, ki na njih temeljijo so jasna. Človekove pravice invalidov so s Konvencijo torej postale prepoznane, so pravno zavezujoče norme in se bodo uresničevale – upoštevajoč pri tem različne pravne, ekonomske, politične in druge dejavnike.

V prvem Akcijskem programu za neodvisno življenje invalidov so bile določene aktivnosti, ki so bile opredeljene kot trajne naloge in naloge, ki so bile določene s termini. Lahko trdimo, da smo večino aktivnosti opredeljenih v preteklem akcijskem programu realizirali. Nerealizirane so ostale naloge izgradnje dostopa do javnih zavodov z dvigali, za katere pa sam Zakon o izenačevanju možnosti invalidov določa, da bodo morale biti odpravljene vse arhitektonske ovire za dostop invalidov do objektov v javni rabi, najkasneje do leta 2025.

V akcijskem programu za invalide v Mestni občini Murska Sobota 2022 - 2030 je vključenih trinajst ciljev, v okviru katerih se bodo izvajale posamezne aktivnosti. Za pobude in predloge, so pred sestavo akcijskega programa bile zaprosene javne institucije, krajevne skupnosti in mestne četrti, vse invalidske organizacije in društva, od katerih so nekateri podali svoje predloge.

Cilj akcijskega programa je, da se z kontinuirano skrbjo za invalide vzpostavijo pogoji in smeri delovanja, s katerimi bomo invalidom omogočili možnosti za čim bolj samostojno življenje in s tem zadostili načelu svobode in samostojnega odločanja za svoje življenje.

II. CILJI AKCIJSKEGA PROGRAMA

1. CILJ: OZAVEŠČANJE IN INFORMIRANJE JAVNOSTI

Z ozaveščanjem in informiranjem širše in strokovne javnosti je treba zagotoviti dojemanje invalidov kot enakovrednih in enakopravnih članov družbe. Na območju Mestne občine Murska Sobota deluje več kot 15 invalidskih organizacij in društev, ki v okviru svojih programov izvajajo aktivnosti osveščanja in informiranja invalidov ter širše javnosti v različnih oblikah. Nekateri invalidske organizacije in društva imajo svoja interna glasila, urejene spletne strani, tako da so vsem zainteresiranim dostopne informacije o dejavnostih in programih, informacije o veljavnih predpisih s področja invalidskega varstva ter postopki in načini za uveljavljanje pravic na področju invalidskega varstva ter na področju posamezne invalidnosti, ki obstaja v določenem konkretnem primeru. O aktivnostih v zvezi z izvajanjem akcijskega načrta se poroča tudi na spletnih straneh Mestne občine Murska Sobota.

Ukrepi:

- 1.1 opravljanje dejavnosti za ozaveščanje javnosti o invalidih, ki so usmerjene proti stereotipom, predsodkom in škodljivim praksam, tudi tistim, povezanim s spolom in starostjo, obenem pa ozaveščati o dobrih praksah na vseh področjih družbenega delovanja;
- 1.2 ozaveščanje strokovne javnosti s področij zaposlovanja, izobraževanja, javne uprave in druge strokovne javnosti, ki se ukvarja z invalidsko problematiko (rehabilitacijski in socialni delavci, delodajalci, arhitekti, učitelji, medicinsko osebje, osebni asistenti in drugi);
- 1.3 zagotavljanje več prostora, namenjenega invalidski tematiki, v medijih in prikazovanje invalidov kot dejavnih članov družbe;
- 1.4 izdajanje strokovnega in informativnega gradiva za ozaveščanje širše in strokovne javnosti;
- 1.5 ozaveščanje in obveščanje invalidov o pravicah, dolžnostih in možnostih na vseh področjih njihovega življenja;
- 1.6 na spletni strani Mestne občine Murska Sobota obveščanje o delu Sveta za invalide in informiranje občanov o reševanju problemov;
- 1.7 v kriznih razmerah je potrebno sistematično nameniti pozornost informiranju invalidov in zagotoviti informacije v različnih oblikah in formatih prilagojenih vsaki skupini invalidov,
- 1.8 posebno pozornost je potrebno nameniti tudi izvajalcem podpornih storitev (osebni asistenti, družinski pomočniki, oskrbovalci na domu itd.), ki so pomemben vir informacij za invalide;

- 1.9 permanentno osveščati in informirati osnovnošolsko mladino o invalidnosti ter življenju z njo.

Nosilci:

Invalidske organizacije in društva, Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije, centri za socialno delo in drugi javni zavodi na področju sociale in zdravstva, javni kulturni, športni in turistični zavodi, Mestna občina Murska Sobota, delodajalci, mediji, osnovne in srednje šole ter drugi. Ukrepi se izvajajo trajno.

2. CILJ: IZVAJANJE PROGRAMOV IN STORITEV ZA VKLJUČEVANJE V VSAKDANJE ŽIVLJENJE V DOMAČEM OKOLJU

Invalidske organizacije in društva ter druge nevladne organizacije izvajajo v okviru svoje dejavnosti tudi programe in storitve, ki krepijo in omogočajo aktivno vključevanje invalidnih oseb v vsakdanje življenje. Invalidne osebe imajo zaradi svoje invalidnosti veliko ovir v številnih življenjskih situacijah, kot so sodelovanje z javnimi institucijami, stanovanjske razmere, izobraževanje, zaposlovanje, usposabljanje, izobraževalno-komunikacijske tehnologije, zdravje. Med strokovno podperne programe in storitve invalidskih organizacij, društev ter drugih nevladnih organizacij štejemo informiranje in osveščanje, pomoč na domu in osebno asistenco, svetovanje in psihosocialno podporo, reševanje socialnih stisk posameznika, pravno svetovanje, zagovorništvo, podporo pri medicinski in zaposlitveni rehabilitaciji ter izobraževanju, storitve prevozov, družabništvo in organizacijo letovanj ter rekreacijske, športne in kulturne aktivnosti. Programe za vključevanje v vsakdanje življenje v domačem okolju izvajajo tudi javne institucije. Za samostojno življenje je nujno zagotoviti tudi storitve osebne pomoči in osebne asistencije. Zagotoviti je treba tudi programe in izobraževanje o partnerstvu, spolnosti in družini za invalide, pa tudi tiste, ki z njimi sobivajo ali so z njimi v stiku.

Ukrepi:

- 2.1 zagotavljanje možnosti invalidom, da samostojno izbirajo obliko svojega bivanja ter kje in s kom bodo živeli;
- 2.2 zagotavljanje enakih možnosti invalidom za oblikovanje in načrtovanje družine in starševstva;
- 2.3 zagotavljanje osebne asistencije invalidom (sistemska oziroma zakonska ureditev tega področja);
- 2.4 zagotavljanje drugih programov in storitev, ki omogočajo samostojno in neodvisno življenje invalidom ne glede na bivalne okoliščine (oskrba na domu, prevoz, medicinska oskrba in drugo);
- 2.5 zagotavljanje brezplačnega prilagajanja bivalnih objektov in stanovanjskih površin funkcionalno oviranim osebam;
- 2.6 zagotavljanje varovanih in neprofitnih najemnih stanovanj invalidom (prednostna obravnava pri dodeljevanju stanovanj);
- 2.7 spodbujanje inovativnih programov, storitev in pristopov, ki bodo krepili moč uporabnikov (sistem zagovorništva);
- 2.8 zagotavljanje storitev osebne asistencije v primeru kriznih situacij (npr. pandemija, naravne nesreče);
- 2.9 varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami;
- 2.10 za samostojno življenje je potrebno zagotavljati tudi storitve osebne pomoči s katerimi se zagotavlja podpora in pomoč za boljše vključevanje v socialno okolje ter preprečuje osamljenost.

Nosilci:

Vsi javni zavodi na področju sociale, zdravstva, zaposlovanja, izobraževanja, kulture in športa, invalidske organizacije in društva, Mestna občina Murska Sobota. Ukrepi se izvajajo trajno.

3. CILJ: ZAGOTAVLJANJE DOSTOPNOSTI DO GRADBENIH OBJEKTOV, PROMETA, MOŽNOSTI IN SOCIALNE VKLJUČENOSTI FIZIČNEGA OKOLJA IN INFORMACIJ

Dostopnost je širok pojem, ki ne obsega le dostopa do grajenega okolja in odprave arhitektonskih ovir, temveč tudi dostop do informacij oziroma komunikacij. Dostopnost daje invalidom možnost vključevanja v socialno, ekonomsko in politično življenje.

Cilj vseh prizadevanj je ustvariti okolje, ki bo prijazno in prijetno za delo in življenje vseh ljudi, urediti dostopnost do dela, znanja, informacij, ustvarjati enake možnosti do enakih življenjskih priložnosti za invalide in neinvalidne oziroma ljudi s posebnimi potrebami ter zagotoviti tehnično podporo tistim, ki jo potrebujejo za uspešno vključitev v življenje in delo. Dostopnost daje invalidu možnost vključevanja v socialno, ekonomsko in politično življenje.

Vlada Republike Slovenije je 27. maja 2021 sprejel ustavni zakon, po katerem je ustava v 62. a členu dopolnjena s pravico do uporabe in razvoja slovenskega znakovnega jezika. Določa pa tudi, da svobodno uporabo in razvoj jezika gluhoslepih ureja zakon. Zagotovljena sta svobodna uporaba in razvoj slovenskega znakovnega jezika. Na območjih občin, kjer sta uradna jezika tudi italijanščina ali madžarščina, je zagotovljena svobodna uporaba italijanskega in madžarskega znakovnega jezika. Uporaba teh jezikov in položaj njihovih uporabnikov ter svobodna uporaba in razvoj jezika gluhoslepih je tako zakonsko urejena.

Ukrepi:

- 3.1 uresničevanje Direktive (EU) 2019/882 o zahtevah glede dostopnosti za proizvode in storitve;
- 3.2 zagotavljanje mogoče dostopnosti do prevoza (v Sloveniji do krajev prometnega območja, na katerem je vzpostavljen javni potniški promet, vsak dan v tednu in do taksijev) – vstop, izstop, slušno in vidno obveščanje ter po potrebi spremstvo;
- 3.3 zagotavljanje dostopnosti do grajenega okolja ali do vseh objektov v javni rabi;
- 3.4 zagotavljanje dostopnosti do informacij in komunikacij (prilagoditi pisavo za slepe in slabovidne, indukcijske zanke za gluhe, uporaba slovenskega znakovnega jezika za gluhe);
- 3.5 zagotavljanje dostopnosti do turističnih programov za funkcionalno ovirane osebe, spodbujanje turističnih agencij k oblikovanju turističnih dejavnosti za invalide;
- 3.6 zagotavljanje dostopnosti v različnih dostopnih formatih za invalide do klicnih števil v sili 112 in 113;
- 3.7 zagotavljanje, da se v redne programe izobraževanja vključujejo teme o dostopnosti grajenega okolja in informacij za invalide in druge funkcionalno ovirane osebe;
- 3.8 zagotavljanje varnosti na vseh področjih dostopnosti.

V skladu z drugim odstavkom 38. člena v povezavi z 9. členom Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (Ur. list RS., 94/10, 50/14 in 32/17), se primerna prilagoditev obstoječih objektov v javni rabi zagotovi s tem, da se odpravijo grajene in komunikacijske ovire, ki jih mora investitor odpraviti ob rekonstrukciji objektov po uveljavitvi tega zakona, vendar najkasneje v 15 letih po uveljavitvi zakona, to je do leta 2025. Prilagoditve objektov v javni rabi se opravijo z gradbenimi in tehničnimi napravami, zvočnimi in svetlobnimi indikatorji, pisnimi informacijami in drugimi ustreznimi tehničnimi prilagoditvami. Objekte v javni rabi, ki se gradijo in objekte v javni rabi, ki se rekonstruirajo, je treba primerno prilagoditi med samo gradnjo oziroma rekonstrukcijo objekta. Terminski plan prilagoditve posameznih objektov bo Mestna občina Murska Sobota določila z vsakoletnim proračunom.

Nosilci:

Invalidske organizacije in društva, Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije, centri za socialno delo in drugi javni zavodi na področju sociale in zdravstva, javni kulturni, športni in

turistični zavodi, Mestna občina Murska Sobota, delodajalci, mediji, osnovne in srednje šole, krajevne skupnosti in mestne četrti ter drugi.

4. CILJ: PRAVICA DO ENAKIH MOŽNOSTI ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

Invalidi se med izobraževanjem srečujejo z različnimi ovirami: arhitektonskimi in informacijsko-tehničnimi, kot so težave z dostopnostjo do študijske literature za slepe in slabovidne, do tolmača za gluhe in indukcijske zanke za naglušne, dostopnost do prostorov izobraževalnih institucij, itd.

Način vključevanja otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v vrtce in osnovne šole poteka v skladu z določili Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Zakon ureja področje šolanja in izobraževanja mladih s posebnimi potrebami ter spodbuja in podpira njihovo integracijo v sistem rednega izobraževanja in v različne izobraževalne ustanove. Izobrazba je pomembna za razvoj človeka in njegovo udeležbo v družbi, za vstop na trg delovne sile in za razvoj osebnih zmogljivosti. Zato morajo biti invalidom dane enake možnosti udeležbe v celotnem izobraževalnem sistemu, v rednih in posebnih programih na vseh stopnjah – od predšolske vzgoje do visokošolskega izobraževanja.

Akcijski program za invalide 2022 – 2030, ki ga je sprejela Vlada Republike Slovenije, vključuje tudi invalide, ki jih Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami opredeljuje kot otroke z motnjami v duševnem razvoju, slepe in slabovidne otroke oziroma otroke z okvaro vidne funkcije, gluhe in naglušne ter gibalne ovirane otroke in mladostnike.

Ker se invalidi med izobraževanjem srečujejo z različnimi ovirami je nujno zagotavljanje ukrepov za odpravljanje tovrstnih ovir.

Ukrepi:

- 4.1 zagotavljanje enakih možnosti pri vpisu v vse izobraževalne programe ter spodbujanje večjega vključevanja invalidov v redne oblike vzgoje, izobraževanja in usposabljanja;
- 4.2 zagotavljanje možnosti, da se osebe z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju vključujejo v vse ravni Posebnega programa vzgoje in izobraževanja (tudi na ravni usposabljanja za življenje in delo);
- 4.3 zagotavljanje praktičnega usposabljanja, pripravništva in prakse v okviru srednješolskega in univerzitetnega izobraževanja pri delodajalcih s programskimi spodbudami;
- 4.4 razvijanje in podpiranje vseživljenjskega učenja odraslih invalidov, brezposelnih in zaposlenih;
- 4.5 zagotavljanje prostorskih in tehničnih možnosti za izvajanje programov vzgoje in izobraževanja ter prilagojenega prevoza;
- 4.6 zagotavljanje ustrezne opreme za individualno uporabo pri izobraževanju;
- 4.7 zagotavljanje pravice do dodatne komunikacijske opreme, ki je nujno potrebna zaradi funkcionalne oviranosti;
- 4.8 zagotavljanje fizične pomoči vsem učencem, ki tako pomoč potrebujejo, k doseganju višje izobrazbe;
- 4.9 spodbujanje učenja znakovnega jezika, jezika gluhoslepih in dvojezičnega izobraževanja gluhih, učenje znakovnega jezika in jezika gluhoslepih kot izbirni predmet za vse v osnovnih in srednjih šolah, spodbujanje učenja znakovnega jezika in jezika gluhoslepih za zaposlene v javni upravi in pri izvajalcih javnih služb, ki v okviru svojega delovnega mesta komunicirajo s strankami oziroma uporabniki storitev;
- 4.10 izvajanje programov kot vseživljenjska priprava na samostojno življenje glede na posamezno vrsto in specifiko invalidnosti, ki vključuje potrebne prilagoditve glede na naravo oviranosti (od vsakodnevnih opravil, učenje socialnih večin, načinov sporazumevanja, uporaba tehničnih pripomočkov, ipd).

Nosilci:

Mestna občina Murska Sobota, vse izobraževalne institucije, delodajalci, ljudska univerza, invalidske organizacije in društva. Ukrepi se izvajajo trajno.

5. CILJ : PRAVICA DO DELA IN ZAPOSLOTITVE

Tako kakor izobrazba sta tudi delo in zaposlitev za invalide ključnega socialno-ekonomskega pomena pri samostojnem življenju. Zaradi nižje izobrazbe imajo običajno manjše izhodiščne možnosti pri zagotavljanju zaposlitve, službo hitreje izgubijo in težko napredujejo.

Delo in zaposlovanje invalidnih oseb je že od nekdanj pereč problem. Delodajalci se praviloma neradi odločajo za zaposlitev invalidnih oseb, čeprav so pri tem deležni nekaterih bonitet s strani Sklada Republike Slovenije za spodbujanje zaposlovanja invalidov. Razlog, da do zaposlitve ne pride je pogostokrat v stroških prilagoditve delovnega mesta, ob čemer delodajalci niso dovolj seznanjeni z možnostjo sofinanciranja ustrezne prilagoditve iz javnih sredstev. Invalidi se zaposlujejo v običajnem delovnem okolju, invalidskih podjetjih ter v podporni in zaščitni zaposlitvi na delih, ki ustrezajo njihovim sposobnostim. Za osebe, ki dosegajo manj kot 70 % delovne učinkovitosti, je Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov uvedel možnost zaposlovanja v zaposlitvenih centrih na zaščitnih delovnih mestih. Na območju Pomurja delujejo trenutno štiri zaposlitveni centri – Zavod DETEL, OZARA, Zaposlitveni center Korenika in Zadruga Pomelaj, ki pomembno prispevajo k zaposlovanju oseb, ki se ne morejo zaposliti v običajnih delovnih okoljih.

Upoštevati je potrebno tudi Evropsko direktivo 2000/78/ES o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu, ki prepoveduje diskriminacijo zaradi invalidnosti. Cilji te direktive so povečati zaposljivost invalidov glede na število delovno aktivnega prebivalstva, omogočiti, da pridobijo poklic glede na svoje zmožnosti in sposobnosti, zagotoviti delovno-življenjske razmere, ki bodo vplivale na zmanjšanje možnosti za nastanek invalidnosti, in delovno okolje, ki bo prilagojeno zmožnostim invalida za opravljanje njegovega dela.

Zaradi zagotavljanja prehoda mladih invalidov na trg dela je potrebno na sistemski ravni začeti s pripravami za vstop na trg že med šolanjem. Mladim je potrebno ponuditi podporo pri prehodu in izvajanju podpornih storitev v času zaposlitve vse dotlej, dokler se ne stabilizirajo na delovnem mestu. Sprejemanje ukrepov za učinkovit razvoj možnosti in priložnosti zaposlovanja mladih invalidov spodbuja tudi Evropska strategija o invalidnosti za obdobje 2021 – 2030 in Svetovni akcijski program združenih narodov za mlade do leta 2000 in naprej.

Ukrepi:

- 5.1 preučitev možnosti za poenotenje strokovnih meril in postopkov pri ugotavljanju posebnih potreb ali potrebne pomoči in podpore ter pri ocenjevanju invalidnosti, ki jih uporabljajo v inštitucijah Republike Slovenije (ZPIZ, ZZZS, ZRSZ, Zavod za šolstvo);
- 5.2 zagotoviti sistem podpore delodajalcem, ki zaposlujejo invalide (kombiniranje zaposlitveno-izobraževalnih programov in začasnega zaposlovanja glede na netržne zaposlitvene možnosti in druge možnosti, subvencioniranega zaposlovanja);
- 5.3 ozaveščanje in obveščanje delodajalce; omogočanje brezplačnih storitev strokovnega svetovanja delodajalcem in invalidom pri usposabljanju in zaposlovanju invalidov, spodbujanje prilagoditev delovnih mest in podpornega zaposlovanja ter zagotavljanje podpornih storitev za invalide z odločbo o podporni zaposlitvi);
- 5.4 izboljšanje zaposljivosti zaposlenih invalidov; zagotavljanje podpore pri razvijanju poklicne kariere zaposlenega invalida ter zagotavljanju ustreznih tehničnih pripomočkov in prilagoditev delovnih mest za vse invalide; spodbujanje usposabljanje in zaposlovanje invalidov v organih državne uprave, priprava programa za spodbujanje delodajalcev za ohranjanje delovnih mest in novo zaposlovanje invalidov, ki izgubijo delo v postopku odpovedi pogodbe o zaposlitvi;

- 5.5 zagotavljanje čim prejšnje vključitve vseh brezposelnih invalidov v eno od aktivnih oblik obravnave (vseživljenjska karierna usmeritev, programi aktivne politike zaposlovanja, storitve zaposlitvene rehabilitacije);
- 5.6 zagotavljanje mreže strokovne podpore za izvajanje zaposlitvene rehabilitacije (izboljšanje razmerja med številom brezposelnih invalidov in številom rehabilitacijskih svetovalcev v območnih službah zavoda za zaposlovanje; zagotovitev mreže izvajalcev storitev zaposlitvene rehabilitacije, zmanjšanje čakalnih vrst za vključitev v storitve);
- 5.7 spodbujanje razvoja mreže delodajalcev za izvajanje usposabljanja, dodatno izobraževanje in usposabljanje vseh strokovnih delavcev, vključevanje invalidskih/ nevladnih organizacij v sistem podpornih storitev v okviru podpornega zaposlovanja);
- 5.8 na podlagi rezultatov pilotnega projekta »Razvoj in izvajanje prehoda mladih s posebnimi potrebami na trg dela« se znotraj že obstoječega sistema zaposlitvene rehabilitacije zagotovi sistemsko rešitev za prehod mladih s posebnimi potrebami iz šole na trg dela ter na ta način poveže sistem izobraževanja mladih s posebnimi potrebami s sistemom zaposlovanja in vpliva na večjo zaposljivost in socialno vključenost ranljive ciljne skupine mladih s posebnimi potrebami;
- 5.9 izboljšanje mreže izvajalcev programov socialnega vključevanja, predvsem v regijah kjer doslej ni bilo mogoče vključevati invalidov, ki zaradi invalidnosti niso zaposljivi (z odločbo o nezaposljivosti);
- 5.10 ozaveščanje delodajalcev za spodbujanje zaposlovanja invalidov na odprtem trgu dela ter izvajanje javnega natečaja za podelitev letnih nagrad za dobro prakso na področju zaposlovanja invalidov;
- 5.11 spodbujanje delodajalcev, da v pogojih epidemije COVID-19 in v podobnih izrednih razmerah omogočajo: za zaposlene invalide delo na daljavo; za vključene uporabnike storitev zaposlitvene rehabilitacije usposabljanje na daljavo;
- 5.12 v zaposlitveni rehabilitaciji omogočati invalidom vključevanje v storitve zaposlitvene rehabilitacije na daljavo, pri tem se invalide podpre tehnološko (nabava informacijsko komunikacijske tehnologije - IKT), z zagotavljanjem sredstev za wi-fi in z usposabljanjem za uporabo informacijsko komunikacijske tehnologije.

Nosilci:

Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Republike Slovenije, URI – Soča, delodajalci, invalidske organizacije in društva, Mestna občina Murska Sobota, centri za socialno delo. Ukrepi se izvajajo trajno.

6. CILJ : ZAGOTAVLJANJE MATERIALNE VARNOSTI

Invalidi so izpostavljeni večjemu tveganju revščine kakor drugi ljudje, kar se je že izražalo v letih globalne finančno-gospodarske in javno-dolžniške krize na evrskem območju. Ponovno se izraža v tokratnem času pandemije COVID-19, kjer so že razvidna povečanja revščine in višja stopnja nasilja, zanemarjanja in zlorabe. Zato je treba sprejemati ustrezne ukrepe za socialno varnost, da bi zagotovili ustrezno življenjsko raven invalidov. Pri tem je treba upoštevati, da se invalidi in njihove družine pogosto srečujejo z višjimi stroški, ki nastanejo zaradi invalidnosti, kakor drugi ljudje.

Državne podpore, tj. storitve in denarne prejemke za invalide, bi bilo torej treba ustrezno poenotiti ali uskladiti z vrsto in stopnjo invalidnosti. Ravno tako bi se morali denarni prejemki usklajevati z rastjo cen življenjskih potrebščin. Programi socialne varnosti naj vključujejo spodbude k opiranju na lastne moči in sposobnosti. Zagotavljajo naj tudi razvoj in financiranje poklicnega usposabljanja in zaposlovanja.

Osnovo za zagotavljanje materialne in socialne varnosti zagotavljata Zakon o socialnem varstvu in Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, ki omogočata pridobitev denarnih socialnih pomoči tistim posameznikom in družinam, ki si materialne varnosti ne morejo zagotoviti sami in sicer zaradi okoliščin, na katere ne morejo vplivati, kot so nezaposlenost, invalidnost. Programi socialne varnosti naj vključujejo spodbude k opiranju na lastne moči in sposobnosti. Mestna občina Murska Sobota s svojimi pravnimi akti dopolnjuje sistem materialno ogroženim, med katerimi so tudi invalidi.

Ukrepi:

- 6.1 poenotenje sistema državnih podpor in olajšav, namenjenih storitvam in denarnim prejemkom za pokrivanje dodatnih stroškov zaradi invalidnosti; sistem naj temelji predvsem na potrebah invalidov;
- 6.2 zagotavljanje minimalnega mesečnega dohodka, ki omogoča ustrezno socialno varnost invalidom, ki nimajo drugih primernih dohodkov;
- 6.3 zagotavljanje dohodka in socialne varnosti tudi osebam, ki skrbijo za invalide;
- 6.4 zagotavljanje primerne vsaj minimalnega denarnega prejemka invalidom, ki živijo v ustanovi in nimajo lastnih dohodkov;
- 6.5 omogočanje daljšega porodniškega dopusta in daljšega dopusta za nego otrok invalidnim materam ali očetom;
- 6.6 zagotavljanje posebno ranljivim skupinam invalidov, npr. invalidnim ženskam, starejšim in težjim invalidom, dostop do mehanizmov za večanje socialne varnosti in zmanjšanje tveganja revščine;
- 6.7 vzpostavitev enovitega sistema dolgotrajne oskrbe, ki bo zagotavljal enako dostopnost in pravice za vse invalide.

Nosilci:

Ukrepi so sistemski, zato so nosilci pretežno na državni ravni in sicer: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstvo za finance, Nacionalni inštitut za javno zdravje, društva in organizacije. Mestna občina Murska Sobota financira storitve institucionalnega varstva, pomoč družini na domu in enkratne denarne pomoči socialno ogroženim. Ukrepi se izvajajo trajno.

7. CILJ: ZDRAVJE IN ZDRAVSTVENO VARSTVO

Dostop do ustrezne zdravstvene oskrbe in zagotavljanje zdravja morata biti ena od neodtujljivih človekovih pravic. Zdravstveno varstvo je tako kakor socialno varstvo kazalec stanja ali statusa razvoja družbe. Zdravje in zdravstveno varstvo sta temeljni človekovi pravici. Zato je treba s praviimi ukrepi zagotoviti zdravstveno varstvo vsem, ne glede na zdravstveno, socialno in ekonomsko stanje ali zmožnosti posameznika. Obenem je temeljna dolžnost vsakega posameznika varovanje zdravja in zdravega življenja. Tudi invalidi lahko s primernimi programi vzdržujejo in ustrezno obnovijo svoje zdravstveno stanje. Poseben pomen imajo zdravstveni programi obnovitvene rehabilitacije, ki so namenjeni preprečevanju oziroma upočasnjevanju napredovanja invalidnosti, obvladovanju invalidnosti, ohranjanju zdravja in preprečevanju nastanka sekundarnih okvar ali zdravstvenih zapletov.

Upoštevanje hiter razvoj medicine je pomembno, da se invalidom omogoči dostop do sodobnih načinov zdravljenja in s tem doseganje najvišje možne ravni zdravja in funkcioniranja. Invalidom se tako kakor neinvalidom z Zakonom o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju zagotavljata skrb za zdravje in zdravstveno varstvo.

Preprečevanje, zmanjševanje in odpravljanje posledic bolezni, okvar in invalidnosti je za invalidne osebe izrednega pomena. Programe »Ohranjajmo zdravje« izvajajo, v okviru svoje dejavnosti, skoraj vsa društva in organizacije za svoje člane. Mestna občina Murska Sobota v

skladu z zakonodajo na področju zdravstvenega varstva zagotavlja in spremlja delovanje primarnega zdravstvenega varstva, ki zajema dejavnosti splošne medicine, otroškega, šolskega in mladinskega zdravstvenega varstva, zdravstveno varstvo žensk, zobozdravstvo odraslih in otrok ter mladine, dostop mladih do specialista ortodonta, patronažno službo in fizioterapijo ter lekarniško dejavnost.

Ukrepi:

- 7.1 zagotavljanje celostne in usklajene zdravstveno-socialne politike (med drugim uveljavljanje klasifikacije Svetovne zdravstvene organizacije »International Classification of Functioning, Disability and Health«);
- 7.2 spodbujanje inovativnih organizacijskih pristopov, katerih cilj je povečati prožnost zagotavljanja zdravstvene oskrbe, prilagojene potrebam invalidov;
- 7.3 zagotavljanje čim boljše dostopnosti do zdravstvenih programov in storitev ne glede na starost, spol, obliko in stopnjo invalidnosti (npr. ZZS financira obnovitveno rehabilitacijo);
- 7.4 spodbujanje dejavne vloge invalidov za reševanje njihovih zdravstvenih težav, podpiranje programov ozaveščanja o zdravem življenju in izvajanje preventivnih zdravstvenih programov za različne vrste invalidov s ciljem vzdrževanja in obnove ostankov njihovega zdravja (programi za krepitev in ohranjanje zdravja);
- 7.5 izboljšanje sistemske ureditve glede medicinskih pripomočkov, podporne tehnologije za invalide in ljudi, ki delajo z invalidi in doseči olajšave pri DDV za medicinske pripomočke za invalide;
- 7.6 zagotavljanje zgodnjega odkrivanja in celovite zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami in njihovih družin s posebnim poudarkom na mobilnih oblikah pomoči, ki omogočajo, da otrok ostane v družini;
- 7.7 zagotavljanje celostne rehabilitacije (medicinske, psihološke, socialne in poklicne rehabilitacije) odraslih oslepelih in slabovidnih, gluhih in naglušnih ter gluho-slepih oseb;
- 7.8 zagotavljanje strokovnih programov obnovitvene rehabilitacije;
- 7.9 izboljšanje znanja ali vedenja osebja v zdravstvenih ustanovah o posameznih vrstah invalidnosti, da bodo invalidi ustrezno obravnavani glede na svojo invalidnost in potrebe in upoštevanje potreb ter spoštovanje dostojanstva invalidov skozi obravnave, vključno s tem, da je, kadar je le mogoče, potrebno komunicirati neposredno z invalidi;
- 7.10 sistematično zbiranje podatkov o zdravstvenem stanju in potrebah invalidov in otrok s posebnimi potrebami ter obstoječih mrežnih povezavah v skupnosti, pa tudi iskanje načinov prilagajanja zdravstvenih zmogljivosti dejanskim potrebam invalidov;
- 7.11 izboljšanje zagotavljanja zdravstvenih storitev za invalide, vključene v socialnovarstvene zavode in zavode za usposabljanje;
- 7.12 preučitev možnosti vzpostavitve enotnega kriterija in posledično enotnega multidisciplinarnega organa, ki bi združeval postopke ocenjevanja invalidnosti, začasne odsotnosti z dela, zaposljivosti, dolgotrajne oskrbe, poklicne rehabilitacije, prilagoditve delovnega mesta, medicinskih pripomočkov, pomoči in postrežbe drugega pri opravljanju osnovnih življenjskih potreb, zdravstvene rehabilitacije;
- 7.13 zagotavljanje informacij in napotkov zdravstvene službe neposredno invalidom, na njim prilagojen način, tolmačem slovenskega znakovnega jezika, tolmačem oseb z gluhoslepoto, osebnim asistentom, družinskim pomočnikom ali neformalnim oskrbovalcem invalidov;
- 7.14 zagotavljanje invalidom prilagojenih programov glede na njihove potrebe;
- 7.15 prilagoditi standarde in normative izvajanja zdravstvenih storitev posamezni vrsti invalidov;
- 7.16 podpora v procesu vračanja na delo;
- 7.17 sprememba in dopolnitev Seznama telesnih okvar in poklicnih bolezni;
- 7.18 v primeru izrednih okoliščin v državi se ranljive družbene skupine vključi v izjeme oziroma pozitivno diskriminacijo, ko ukrepi, ki se navezujejo na izvajanje zdravstvene

dejavnosti iz razloga varovanja in ohranjanja zdravja, zanje ne veljajo (npr. odpovedi pregledov in rehabilitacij, nezmožnosti obiskov v času hospitalizacij, obiski v domu za starejše, ipd).

Nosilci:

Ministrstvo za delo družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstvo za zdravje, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Skupnost organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami v Republiki Sloveniji, Nacionalni inštitut za javno zdravje, Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije, Mestna občina Murska Sobota v povezavi z izvajanjem primarne zdravstvene dejavnosti, zdravstveni zavodi in institucije, društva na področju zdravstvenega varstva, centri za socialno delo. Ukrepi se izvajajo trajno.

8. CILJ: VKLJUČEVANJE IN UDEJSTVOVANJE V KULTURNIH DEJAVNOSTIH

Kot izvajalci kulturnih programov se invalidske organizacije in društva s strani Mestne občine Murska Sobota sofinancirajo preko razpisov na področju kulture, v okviru katerega imajo enake pogoje kot vsi ostali ustvarjalci in izvajalci na področju kulture. Kultura je nedvoumno ena najpomembnejših značilnosti človeka, je njegov svet, v njej se človek razvija in z njo se tudi razlikuje od drugih bitij. Kultura je ogledalo naših vrednot in našega sveta. Zato je treba ustrezno kulturno politiko omogočiti vsem ljudem enake možnosti dostopanja do kulture in njenega sooblikovanja. Dosedanji projekti so temeljili na Zakonu o varstvu kulturne dediščine, Zakonu o knjižničarstvu, Zakonu o uresničevanju javnega interesa v kulturi in Zakonu o medijih. S sofinanciranjem projektov in razvojem tehnične infrastrukture država prispeva k večji komunikacijski dostopnosti in večji raznovrstnosti programov, namenjenih invalidom.

Ukrepi:

- 8.1 ozaveščanje celotnega prebivalstva o kulturnih prispevkih invalidov;
- 8.2 razširjanje možnosti sofinanciranja projektov, namenjenih invalidom, iz proračunskih sredstev;
- 8.3 spodbujanje splošnih knjižnic k zagotavljanju knjig in časopisov ter avdiovizualnega in elektronskega gradiva prilagojenega slepim in slabovidnim, gluhim in naglušnim ter osebam z motnjo v duševnem razvoju;
- 8.4 spodbujanje nastajanja društev in podobnih združenj na kulturnem področju ter spodbujanje združevanja umetnikov z invalidnostjo;
- 8.5 sistemsko zagotavljanje financiranja in izdajanja prilagojenih časopisov (za slepe in slabovidne ter za osebe z motnjo v duševnem razvoju);
- 8.6 priprava zakonodaje, ki bo v skladu z mednarodnim pravom zagotovila, da zakoni o zaščiti intelektualne lastnine niso nerazumna ali diskriminacijska ovira za to, da kulturno gradivo ne bi bilo dostopno invalidom;
- 8.7 zagotavljanje knjig in časopisov ter avdiovizualnega in elektronskega gradiva, prilagojenega slepim in slabovidnim, gluhim in naglušnim ter osebam z motnjo v duševnem razvoju v splošnih knjižnicah;
- 8.8 uvrstitev knjižnice za slepe in slabovidne v državno shemo knjižnic, z zagotovitvijo systemskega financiranja njenega delovanja s strani države;
- 8.9 spodbujanje sodelovanja med invalidskimi organizacijami, kulturno-umetniškimi skupinami in umetniki invalidi posamezniki pri kulturni in umetniški ustvarjalnosti na lokalni, državni, meddržavni, evropski in mednarodni ravni;
- 8.10 povečanje števila digitaliziranih in spletno dostopnih vsebin, prilagojenih potrebam pripadnikov različnih skupin invalidov.

Nosilci:

Ministrstvo za kulturo, Nacionalni inštitut za javno zdravje, Mestna občina Murska Sobota, kulturni javni zavodi, društva na področju kulturne dejavnosti, invalidske organizacije in društva. Ukrepi se izvajajo trajno.

9. CILJ: VKLJUČEVANJE IN UDEJSTVOVANJE V ŠPORTNIH IN REKREACIJSKIH DEJAVNOSTIH TER PROSTOČASNE DEJAVNOSTI

Šport oziroma rekreativna vadba preprečujeta nastanek številnih bolezni in bolezenskih stanj, ki lahko nastanejo zaradi prvotne oviranosti in predstavljajo pri mnogih vrstah invalidnosti tudi eno izmed oblik rehabilitacije. Osnovni namen športnih in prostočasnih dejavnosti je: kar najbolj dvigniti psihosomatski status, preventiva, ohranjanje in izboljšanje zdravstvenega stanja, učinkovit počitek in okrevanje, vsebinsko in kulturno bogato izkoriščanje prostega časa. Športne in prostočasne dejavnosti so poleg dobrega učinka na zdravje tudi pomemben dejavnik pri zaviranju in preprečevanju nadaljnjih bolezni. Zagotavljati je treba uresničevanje ukrepov, ki bodo invalidom pri športu in prostočasnih dejavnostih dajali enake možnosti in izboljšanje kakovosti življenja. Zato jim je treba omogočiti tudi dostop do krajev, v katerih potekajo športne in prostočasne dejavnosti.

Ukrepi:

- 9.1 dostopnost športnih objektov invalidom, ki se ukvarjajo s športom in invalidom, ki športne prireditve obiskujejo kot gledalci (vhod, sanitarije, oznake, informacije in komunikacije);
- 9.2 spodbujanje rekreativnih dejavnosti v invalidskih organizacijah in drugih društvih, primernih vrsti ali stopnji invalidnosti in starosti invalida;
- 9.3 učenje športnih elementov naj postane sestavni del izobraževanja in rehabilitacije vseh invalidov.

Nosilci:

Društva na področju športnih in rekreacijskih dejavnosti, invalidske organizacije in društva, Mestna občina Murska Sobota. Ukrepi se izvajajo trajno.

10. CILJ: VERSKO IN DUHOVNO ŽIVLJENJE

Invalidi so zaradi številnih ovir, ki jih imajo zaradi invalidnosti s težavo udeležujejo verskega in duhovnega življenja ter vključevanja vanj. Zato so potrebni ukrepi, ki jim bodo omogočili enakopravno udeležbo v verskem in duhovnem življenju, da se bodo lahko vključevali v verske in duhovne skupnosti v lokalnem in širšem okolju.

Ukrepi:

- 10.1 omogočanje trajne duhovne oskrbe invalidom, ki to želijo, posebno tistim, ki so negibljivi v trajni negovalni oskrbi v domačem ali drugem okolju ali institucijah, z obiski verskega delavca ali drugega duhovnega vodje registrirane verske skupnosti po lastni izbiri;
- 10.2 zagotovitev dostopnosti invalidom do verskih objektov.

Nosilci:

Verske skupnosti v lokalnem okolju. Ukrepa se izvajata trajno.

CILJ 11: DELOVANJE INVALIDSKIH ORGANIZACIJ V OBČINI IN NJIHOVO VKLJUČEVANJE V OBLIKOVANJE POLITIKE IN NAČRTOVANJE INVALIDSKEGA VARSTVA

Invalidi se samoorganizirajo v invalidskih organizacijah in društvih ter drugih oblikah. V invalidske organizacije in društva se prostovoljno združujejo interesno povezani invalidi in njihovi zakoniti zastopniki, da ugotavljajo, zagovarjajo in zadovoljujejo posebne potrebe invalidov ter zastopajo njihove interese. Cilji delovanja invalidskih organizacij za doseganje kakovosti življenja invalidov so:

- uveljavljanje človekovih pravic invalidov,
- opozarjanje na načelo nediskriminacije invalidov,
- spodbujanje vključenosti invalidov v družbeno življenje,
- prispevanje k ozaveščenju javnosti,
- sodelovanje pri preprečevanju in odpravljanju ovir itd.

Pri zastopanju interesov posameznih in skupnih vsebin invalidov je treba invalidskim organizacijam, v skladu z Zakonom o invalidskih organizacijah, zagotavljati krepitev stalne svetovalne in predstavniske vloge na regionalni in lokalni ravni. Mestna občina Murska Sobota ima v proračunu za vsako posamezno leto zagotovljena sredstva za izvedbo javnih razpisov za sofinanciranje različnih programov invalidskih organizacij in društev ter drugih nevladnih organizacij kakor tudi javnih zavodov s področja kulture, šolstva, športa, socialnega varstva in zdravstva, ki omogočajo vključenost tudi invalidnim osebam.

Ukrepi:

- 11.1 spodbujanje izvajanja programov pomoči in podpore za invalidne osebe;
- 11.2 vključevanje invalidnih oseb pri nastajanju in uresničevanju nalog in strategij na področju invalidskega varstva v občini in regiji.

Nosilci:

Invalidske organizacije in društva, Mestna občina Murska Sobota. Ukrepa se izvajata trajno.

CILJ 12: NASILJE IN DISKRIMINACIJA

Poleg fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja in zanemarjanja ali zlorabe, čemur so invalidi večkrat izpostavljeni, se kot nasilje šteje tudi vsako diskriminacijsko razlikovanje zaradi invalidnosti ter izključevanje ali omejevanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin na vseh področjih življenja. Invalidi so ravno zaradi svojih posebnih ovir, ki so posledica gibalnih, senzornih ali komunikacijskih okvar in motenj v duševnem razvoju, zelo ranljiva skupina, ki je bolj kakor druge izpostavljena vsem oblikam nasilja in diskriminacije. Nasilje se lahko dogaja v družini in v institucijah. Nujen predpogoj za preprečevanje diskriminacije in nasilja je, da so s pojmom in vsebino diskriminacije seznanjeni tako invalidi kot celotna družba ter da v družbi vlada ničelna toleranca do nasilja, zato so za doseganje tega cilja izjemnega pomena ustrezne izobraževalne in aktivnosti ozaveščanja ter programi na vseh nivojih izobraževanja.

Pomoč države, lokalnih skupnosti in socialnih mrež nevladnega sektorja je zato nujno potrebna. Varstvo osebne nedotakljivosti mora biti invalidom zagotovljeno tudi pri prisilni hospitalizaciji in neprostovoljnem zdravljenju. Posebno pozornost pri uresničevanju tega cilja je treba usmeriti na ženske, starejše in otroke, saj so ti še posebno izpostavljeni nasilju in diskriminaciji v družbi.

Ukrepi:

- 12.1 ozaveščanje invalidov o njihovih pravicah in možnostih ukrepanja ob morebitnih zlorabah in nasilju, tudi z zagotavljanjem priročnikov o odkrivanju in preprečevanju nasilja nad invalidi v invalidom prilagojeni obliki;
- 12.2 opozarjanje javnosti na nasilje in zlorabe (posebno na nasilje nad invalidnimi otroki, invalidnimi ženskami in starimi invalidi) in na pomen (ne)diskriminacije;
- 12.3 ozaveščanje in preprečevanje šikaniranja na delovnem mestu zaradi invalidnosti;
- 12.4 zagotavljanje izobraževanja za strokovne delavce o prepoznavanju zlorab, preprečevanju nasilja in ukrepanju;
- 12.5 zagotavljanje programov in storitev za pomoč invalidom in njihovo samopomoč glede odkrivanja, razreševanja in preprečevanja nasilja nad njimi (vključno z varno hišo, ki je dostopna invalidkam in invalidom, zagotavljanje osebne asistencije v varni hiši ipd.);
- 12.6 zagotavljanje prepovedi zdravstvenih ali znanstvenih poskusov na invalidih brez njihove prostovoljne in zavestne privolitve;
- 12.7 preučitev možnosti pridobivanja statističnih podatkov o nasilju in diskriminaciji nad invalidi.

Nosilci:

Ministrstvo za delo družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstvo za notranje zadeve, Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije, društva, centri za socialno delo. Ukrepi se izvajajo trajno.

CILJ 13: INVALIDNOST IN STARANJE

Nekateri z invalidnostjo živijo vse svoje življenje, druge invalidnost prizadene šele proti koncu življenja, oboji pa imajo skupno starost in invalidnost ter mnogokrat neenakopravne življenjske, delovne in druge pogoje. Staranje prebivalstva se tudi v Republiki Sloveniji občutno povečuje in zato, tako kot v drugih državah Evrope zaseda pomembno mesto v državni politiki pri zagotavljanju ustreznih možnosti za starajoče se prebivalstvo.

Zaradi demografskih trendov naraščanja upokojencev pa se pojavlja nova skrb vzbujajoča skupina, kjer starši skrbijo za svoje otroke, ki so že starejši in obenem invalidi ali starejši invalidi za svoje starše, ki so ravno tako invalidni. Tovrstne družine so socialno ekonomsko še bolj ranljive in še težje mobilne ne le v fizičnem smislu ampak tudi v funkcionalnem (npr. funkcionalna pismenost, dostopnost do virov informacij,..)

Zato je treba sprejemati ustrezne in učinkovite ukrepe, s katerimi bi država omogočila starejšim in starajočim se invalidom doseganje in ohranjanje največje mogoče samostojnosti ter polno vključenost in sodelovanje na vseh področjih življenja. Treba je krepiti medsebojno pomoč in medgeneracijsko sodelovanje. Organizirati, krepiti in širiti moramo storitve v zvezi z zdravjem, zaposlovanjem, izobraževanjem in socialnim varstvom, vključno s celovito rehabilitacijsko storitvijo in storitvami socialnih služb.

S tem pa je povezano zagotavljanje in uresničevanje ukrepov, ki bodo vzpostavili ustrezno institucionalno varstvo ali pomoč na domu, dolgotrajno oskrbo, spodbujali samopomoč in podporo družine ter zagotovili usposabljanje strokovnim delavcem. Pri tem pa morajo usklajeno delovati država, stroka in nevladne organizacije.

Ukrepi:

- 13.1 ozaveščanje o staranju ter spodbujanje spoštovanja pravic in dostojanstva starejših, predvsem z bojem proti stereotipom in predsodkom;

- 13.2 vključevanje izobraževalnih vsebin o potrebah starejših in invalidov v programe, ki izobražujejo za poklice v zdravstvu in socialnem varstvu, ter ponuditi dodatno izobraževanje za strokovno osebje v domovih za starejše, rehabilitacijskih centrih in drugih zavodih;
- 13.3 gradnja primernih bivalnih prostorov za starejše in starajoče se invalide, ki so vključeni v urbano okolje;
- 13.4 zagotavljanje starejšim invalidom, ki živijo v ustanovah, spoštovanje njihove zasebnosti in sodelovanje pri odločitvah, ki se nanašajo na življenjske razmere v ustanovi;
- 13.5 zagotavljanje socialne varnosti za starejše in starajoče se invalide, tudi programov za zmanjševanje tveganja revščine ter financiranje in vzpostavitev služb, katerih namen je skrb za osebe v njihovem običajnem okolju;
- 13.6 ureditev strokovne pomoči na centrih za socialno delo (poseben koordinator) za starejše in starajoče se invalide ter vzpostavitev instituta spremljevalca in zagovornika na lokalni ravni, ki bi bil v pomoč pri urejanju različnih zadev ter pri preprečevanju nasilja in zlorab, pa tudi pri ukrepanju ob njunem morebitnem pojavu;
- 13.7 zagotavljanje dolgotrajne oskrbe in zdravstvenih storitev, ki jih starejši (invalidi) zaradi starostnih težav in invalidnosti najpogosteje potrebujejo;
- 13.8 spodbujanje medgeneracijskih oblik sodelovanja, prostovoljstva in javnih del za pomoč starejšim in starajočim se invalidom;
- 13.9 spodbujanje delovanja organizacij, ki zastopajo starejše in starajoče se invalide, na mednarodni, državni, regionalni in lokalni ravni;
- 13.10 zagotavljanje pravnega varstva starejšim, ki postanejo invalidi;
- 13.11 zagotavljanje varstva ob krizah in naravnih nesrečah;
- 13.12 omogočanje starejšim invalidom ohranjanje znanega socialnega okolja skozi različne aktivnosti, prilagojene njihovim sposobnostim.

Nosilci:

Ministrstvo za delo družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstvo za zunanje zadeve, Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Nacionalni inštitut za javno zdravje, Skupnost organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami v Republiki Sloveniji, Zveza društev upokojencev Slovenije, invalidske organizacije in društva, domovi in zavodi za starejše in invalide, centri za socialno delo, Mestna občina Murska Sobota. Ukrepi se izvajajo trajno.

III. ZAKLJUČEK

Z Akcijskim programom za invalide nagovarjamo vse, ki so kakorkoli povezani z našim lokalnim okoljem da zaznavajo potrebe invalidov, saj invalidi prav v lokalnih okoljih zadovoljujejo večino svojih potreb. Invalidi najbolj občutijo "ovire" zaradi svoje invalidnosti in tudi vpliv invalida na svoje in skupno življenje je najmočnejši, če ima možnosti, da enakopravno sodeluje v življenju skupnosti, soodloča, krepi svoje socialne vezi in odgovornosti. Projekt »Občina po meri invalidov« je tudi svojevrsten izziv za lokalno okolje in istočasno pobuda za urejanje zadev, ki oblikujejo socialno okolje za bolj kvalitetno življenje vseh občanov, ne le invalidov. S tem se krepi odgovornost vseh za skupno sobivanje. Uresničevanje projekta je istočasno tudi proces osveščanja, v katerem ne odstranjujemo le vidne in fizične ovire, temveč tudi tiste v nas samih ter v dojetanju realnosti osebnega in skupnega življenja. Prepričani smo, da bo uresničevanje akcijskega programa prispevalo k kvalitetnejšemu življenju vseh občanov naše občine.

OBRAZLOŽITEV:

PРАВNA PODLAGA:

Obravnavano področje urejajo mednarodni dokumenti in nacionalni Akcijski program za invalide 2022-2030, ki ga je sprejela Vlada Republike Slovenije na svoji redni seji dne 14. 10. 2021. Mestna občina Murska Sobota je v letu 2011 sprejela Akcijski načrt za neodvisno življenje invalidov za obdobje 2012-2015. Leta 2016 je Mestni svet MO Murska Sobota, sprejel Akcijski program za invalide v Mestni občini Murska Sobota za obdobje 2016-2021. Glede na to, da se je navedeni akcijski program iztekel, je potrebno sprejeti nov program, ki bo določil naloge in trajne cilje na področju neodvisnega življenja invalidov.

OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PROGRAMA:

Mestna občina Murska Sobota se je v letu 2011 vključila v izvajanje projekta Zveze delovnih invalidov Slovenije z nazivom »Občina po meri invalidov« z namenom, da bi načrtovano in organizirano prispevala k večji socialni vključenosti in nediskriminaciji invalidov v lokalnem okolju ter jim tako ustvarila možnosti za aktivno sodelovanje v življenju skupnosti in h kvalitetnejšemu sožitju vseh občanov. Po merilih Zveze delovnih invalidov Slovenije je naša občina izpolnila vse pogoje in dne 4. 12. 2012 prejela listino »Občina po meri invalidov«. Že v letu 2011 je bil ustanovljen tudi Svet za invalide, ki šteje 8. članov. Svet za invalide je v tem mandatu, na svoji tretji seji 29. 9. 2021 sprejel sklep, da je potrebno pripraviti novi program za neodvisno življenje invalidov za prihodnje obdobje. Na podlagi vladnih dokumentov, prejetih smernic s strani invalidskih in humanitarnih organizacij ter širše družbene skupnosti je bil pripravljen predlog programa. Predlog programa je skupaj s prejetimi pripombami invalidskih in humanitarnih organizacij obravnaval Svet invalidov na seji dne 18. 5. 2022 in sprejel sklep, da se program potrdi v predlagani obliki. Program sprejet na Svetu invalidov se posreduje v sprejem mestnemu svetu in bo podlaga za udejanjanje posameznih ciljev in pripravo konkretnih programov za izvedbo v posameznem koledarskem letu. V skladu s Pravilnikom o pridobitvi listine »Občina po meri invalidov« je eden izmed pogojev tudi, da župan predlaga v obravnavo in sprejem občinskemu svetu konkretni akcijski program. Predlagan Akcijski program za invalide v Mestni občini Murska Sobota je usklajen z Akcijskim programom za invalide, ki ga je sprejela Vlada Republike Slovenije, prav tako za obdobje 2022 – 2030.

GLAVNI CILJI PROGRAMA:

- izboljšati ozaveščenost o invalidnosti in invalidih, njihovih pravicah, dostojanstvu in potrebah,
- zagotavljanje večje možnosti izbire invalidov kje in kako bodo živeli in se polno vključili v življenje skupnosti,
- dostopnost do grajenega okolja, komunikacij in informacij,
- zagotavljanje pogojev za vključevanje invalidov v vse ravni vzgoje in izobraževanja ter vseživljenjskega učenja,
- zagotavljati invalidom dostop do dela in zaposlitve brez diskriminacije,
- zagotavljanje ustrezne življenjske ravni in socialne varnosti,
- učinkovita skrb za zdravje invalidov,
- sodelovanje v kulturnem življenju, športnih in rekreativnih dejavnosti,
- krepitev delovanja invalidskih in humanitarnih organizacij.

FINANČNE IN DRUGE POSLEDICE:

V akcijskem programu so navedeni cilji in izvajalci posameznih programov, ki hkrati tudi zagotavljajo sredstva za izvedbo programov. Mestna občina Murska Sobota je že do sedaj zagotavljala sredstva v proračunu za izvedbo posameznih ciljev (zagotavljanje dostopnosti

grajenega okolja, storitev pomoč družini na domu, institucionalno varstvo invalidov v zavodih, sofinanciranje invalidskih in humanitarnih programov ter drugih socialnih programov). Za izvedbo ciljev in potrjenih posameznih programov, bi se naj v naslednjih letih iz proračuna občine zagotavljala sredstva za programe iz pristojnosti občine, iz državnega proračuna za javne službe in tiste programe, ki jih zagotavlja država, drugi viri pa bi bili lastna sredstva invalidskih organizacij, donacije ter sponzorska sredstva.

Mestnemu svetu Mestne občine Murska Sobota predlagam, da sprejme predlog Akcijskega programa za invalide v Mestni občini Murska Sobota za obdobje 2022 – 2030.

Gradivo pripravil:
Oddelek za negospodarske dejavnosti

Zoran Hoblaj, univ.dipl.prav.,
podžupan v začasnem opravljanju funkcije župana